

ITALO SVEVO

ONNISTUNUT KEPPONEN

IMPROMPTU

Kustannus

ITALO SVEVO
ONNISTUNUT KEPPONEN

Suomentanut Juuso Kortelainen

Impromptu Kustannus
Helsinki

www.impromptu.fi

Italiankielinen alkuteos *Una burla riuscita* (1926)

© 2024 Impromptu & Juuso Kortelainen

Toinen, korjattu painos.

Suomennos on ilmestynyt aikaisemmin vuonna 2019
Savi-kustannuksen julkaisemana.

Kustantaja: Impromptu Kustannus, Helsinki
Painettu EU:ssa

ISBN 978-952-7531-04-4

Mario Samigli oli kirjallisuusmies liki kuusissakymmenissään. Hänen neljäkymmentä vuotta aiemmin julkaisemaansa romaania olisi voitu pitää kuolleenä, mikäli tässä maailmassa osaisivat kuolla sellaisetkin asiat, jotka eivät ole koskaan olleet elossa. Kalpeaksi ja hiukan heikoksi käynyt Mario sen sijaan oli jatkanut monien vuosien ajan hiljaista eloaan. Sen hänelle salli hänen vaatimaton virkansa, josta koitui vain vähän vaivaa ja hyvin pienet tulot. Tuollainen elämä on terveyttä edistävää ja muuttuu vieläkin terveellisemmäksi jos, kuten Marion tapauksessa, sillä on mausteenaan jokin kaunis unelma. Tuossakin iässä hän uskoi yhä, että hänen kohtalonaan olisi nousta maineeseen ja kunniaan, mutta ei sen takia mitä hän oli tehnyt tai toivoi tekevänsä, vaan tuosta vain, sillä samainen suuri velttous, joka esti kaikenlaisen kapinoinnin kohtaloa vastaan, pidätteli häntä tuon vuosikautia aiemmin sisimmässään muovautuneen vakaumuksen tuhoamisen raskaasta työstä. Mutta tuolla tavoin tuli näytetyksi toteen, että myös kohtalon mahtavuudella on rajansa. Elämä oli rikkonut Mariolta muutamia luita, mutta oli jättänyt koskemattomiksi eli-

mistä tärkeimmät: arvonannon itseään ja hie-
man muitakin kohtaan, joista kunnia eittämät-
tä riippuu. Hän kulki surkean elämänsä läpi ai-
naisen tyytyväisyyden tunteen saattelemana.

Harvat osasivat epäillä Mariossa tuollaista
omahyväisyyttä, sillä hän kätki sen sillä unek-
sijan lähes tiedostamattomalla viekkaukella,
joka salli hänen suojella unelmaansa törmäyk-
seltä tämän maailman kovien tosiseikkojen
kanssa. Yhtä kaikki, välillä hänen unelmansa
tihkui esiin, ja silloin ne, jotka ajattelivat hänen
parastaan, puolustivat tuota harmitonta oma-
hyväisyyttä. Muut sen sijaan nauroivat, kun he
kuulivat Marion tuomitsevan eläviä ja kuolleita
kirjailijoita kovin sanoin ja ehkä esittävän it-
sensä edelläkävijänä. Mutta he tekivät sen hy-
väntahtoisesti, sillä he näkivät, miten tämä pu-
nastui niin kuin myös mies kuusissakymme-
nissään osaa punastua, kun on kirjailija ja tuol-
laisessa tilanteessa. Sitä paitsi naurukin on ter-
ve eikä lainkaan paha asia. Tuolla tavoin kaikki
voivat oikein hyvin: Mario, hänen ystävänsä ja
myös hänen vihollisensa.

Mario kirjoitti hyvin vähän, ja itse asiassa
pitkiä aikoja hänessä ei ollut muuta kirjailijaan
viittaavaa kuin kynä ja ikuisesti valkoinen pa-
peri valmiina työpöydällä. Ja nuo olivat hänen
onnellisimmat vuotensa, niin täynnä unelmia
ja vapaat kaikenlaisista raskaista kokemuksista;
kuin toinen kiihkeä lapsuus, jopa parempikin

kuin kypsä ikä menestyneemmällä kirjailijalla, joka osaa purkaa tunteensa paperille pikemmin sanojen auttamana kuin niiden estämänä, mutta jää sitten pelkäksi tyhjäksi kuoreksi, jonka uskotaan yhä olevan maukas hedelmä.

Tuo aikakausi saattoi säilyä onnellisena vain niin kauan kuin Mario ponnisteli siitä ulos. Ja mitä Marioon tuli, tuota liioittelemattoman voimakasta ponnistelua tapahtui jatkuvasti. Onneksi hän ei ollut löytänyt uloskäyntiä, jonka kautta olisi voinut loitota noin suuresta onnesta. Oli mahdoton tehtävä kirjoittaa toinen vastaava romaani kuin vanha. Se oli syntynyt ihailusta varallisuudeltaan ja asemaltaan korkeammalla olevien ihmisten elämää kohtaan, jonka hän saattoi tuntea ainoastaan teleskoopin välityksellä. Hän rakasti edelleen vanhaa romaaniaan, koska saattoi rakastaa sitä sen enemmittä vaivoitta, ja se vaikutti hänestä yhtä elinvoimaiselta kuin kaikki sellainen, jolla vaikuttaisi olevan jonkinlainen pää ja häntä. Mutta kun hän uudemman kerran tahtoi ryhtyä työskentelemään noiden varjoihmisten kanssa heijastaakseen heidät sanojen voimalla paperille, hän tunsu terveellistä inhotusta. Täydellinen, joskin tiedostamaton kuudenkymmenen ikävuoden suoma kypsyys esti häntä ryhtymästä siihen. Eikä hänelle tullut mieleenkään kuvailla vaatimattomampaa elämää, esimerkiksi omaansa, esimerkillistä hyveellisyydes-

sään, jota ainoastaan korosti täydellinen alistuminen, jolla hän ei kehuskellut jota hän ei tuonut ilmi – niin suuresti se oli jo painanut jälkensä hänen minäänsä. Siihen ryhtymiseksi häneltä puuttuivat välineet ja mielenkiintokin, mikä oli todellinen ongelma, mutta yleistä niiden parissa, joilta oli estetty mahdollisuus tuntea elämän kaikista korkeimmat muodot. Ja niinpä hän lopulta hylkäsi ihmisen ja ihmiselon, niin korkean kuin matalankin (tai ainakin uskoi hylkäävänsä), ja omistautui (tai luuli omistautuvansa) eläimille kirjoittamalla satuja. Hän tuotti niitä joutohetkinään, ja ne olivat niin lyhyitä ja jäykkiä, että muistuttivat pikemminkin muumioita kuin raatoja, koska ne eivät edes lemunneet. Lapsellinen kun oli (ei vanhuudesta johtuen, sillä hän oli ollut sitä aina), hän piti niitä alkuna, hyvänä harjoituksena, parannuksena, ja hän tunsu itsensä nuoreksi ja onnellisemmaksi kuin koskaan.

Aluksi hän toisti nuoruutensa virheen ja kirjoitti eläimistä, joita ei juurikaan tuntenut, ja niinpä hänen saduissaan kajahtelivat ärjynät ja töräytykset. Sitten hän muuttui humaanimaksi, jos asia voidaan näin ilmaista, ja kirjoitti eläimistä, jotka uskoi tuntevansa. Niinpä kärpänen tarjosi hänelle suuren määrän satuja ja osoittautui luultua hyödyllisemmäksi eläimeksi. Yhdessä saduista hän ihaili tuon kaksisiipisen vauhtia. Hukattua sellaista, nimittäin se ei

tarvinnut sitä sen enempää saaliin saavuttamiseen kuin turvallisuutensa takaamiseen. Tarinan opetuksesta vastasi kilpikonna. Toisessa sadussa hän ylisti kärpystä, joka tuhosi niin suuresti rakastamaansa saastaa. Kolmas hämmästeläi kuinka kärpänen, silmien osalta eläimistä rikkain, näkee niin epätäydellisesti. Lopulta yksi kertoi miehestä, joka huusi litistämälleen häiritsevälle kärpäselä: ”Tein sinulle palveluksen. Katso, nyt et ole enää kärpänen.” Tuollaisella järjestelmällä oli helppo saada joka päivä satu aamukahvin aikana valmiiksi. Sodan oli tultava opettamaan hänelle, että sadulla saattoi ilmaista myös omaa sisimpäänsä, joka liitti näin muumion osaksi elämän koneistoa, kuin yhdeksi sen elimeksi. Kas tässä miten se tapahtui.

Italian sodan syttyessä Mario pelkäsi, että Itävallan poliisin Triestessä suorittamat vainot alkaisivat iskemällä häneen – yhteen harvoista kaupunkiin jääneistä italialaisista kirjailijoista – mahtavalla oikeudenkäynnillä, joka mahdollisesti lähettäisi hänet roikkumaan hirsipuuhun. Hänet täytti samaan aikaan kauhu ja toivo, ja se sai hänet yhdellä hetkellä riemuitsemaan ja toisella kalpenemaan. Hän kuvitteli, että hänen tuomarinsa – kokonainen sotaneuvosto, joka koostuisi kaikista armeijan eri portaista kenraalista alaspäin – joutuisi lukemaan hänen romaaniinsa ja, jos oikeus olisi toteutuva, pereh-

tymään siihen. Sitten koittaisi epäilemättä hie-
man tuskallinen hetki. Mutta jos sotaneuvostoa
ei ollut koottu raakalaisista, oli lupa toivoa että
he romaanin luettuaan palkinnoksi säästäisivät
hänen henkensä. Siksi hän kirjoitti sodan aika-
na paljon ja tärisi toivosta ja kauhusta vieläkin
enemmän kuin kirjailija, joka tietää että on
olemassa yleisö odottamassa hänen sanaansa,
josta antaa tuomionsa. Mutta varmuuden
vuoksi hän kirjoitti ainoastaan vaikeasti tulkit-
tavia satuja, ja tuossa toivon ja pelon välisessä
ilmapiirissä hänen pienet muumionsa muut-
tuivat elävimmiksi. Sotaneuvoston ei sentään
olisi helppoa tuomita häntä sadusta, jonka ai-
heena oli suuri ja vahva jättiläinen. Se taisteli
suolla itseään kevyempiä eläimiä vastaan ja
kaatui kuolleena mutta yhtä kaikki voitokkaana
mutaan, joka ei kyennyt kannattelemaan sitä.
Kuka voisi todistaa, että kyse oli Saksasta? Ja
miksipä ajatella samaista Saksaa leijonan koh-
dalla, joka voitti aina, koska ei lähtenyt liian
kauaksi omasta kauniista ja suuresta pesästään,
kunnes saatiin selville että se oli helppo savus-
taa ulos siitä?

Mutta tuolla tavoin Mario tottui liikkumaan
elämässä alati satujen saattelemana, aivan kuin
ne olisivat olleet hänen pukunsa taskut. Se oli
kirjallista edistystä, jonka hän oli velkaa poliisille.
Poliisi kuitenkin osoitti olevansa täysin
tietämätön paikallisesta kirjallisuudesta ja jätti

Mario oli varsin terävä nähdessään asiat tuohon tapaan tuolla hetkellä. Vähemmän terävä silloin, kun lisäsi rauhallisesti: ”Onneksi oma tilanteeni on erilainen.”

Italo Svevon vuonna 1926 julkaistu pienoisromaani *Onnistunut kepponen* on tarina ikääntyvästä triesteläisestä kirjailijasta, jonka menestyksen päivät vaikuttavat koittaneen. Se on samalla kertaa lempeä ja brutaalin tarkkanäköinen katsaus unelmiin ja itsepetokseen.

Aron Hector (Ettore) Schmitz (1861–1928) oli paremmin pseudonyymillään Italo Svevo tunnettu Triestessä syntynyt italialainen kirjailija. Svevo nousi maineeseen romaanillaan *Zenon tunnustuksia* (1923) sen jälkeen, kun hänen ystävänsä James Joyce oli suositellut sitä ranskalaisille kriitikoille.

ISBN 978-952-7531-04-4

